

رئىخستىن

رېكخستن

ھەندىك چەمكى سەرھەكى

سەلاحىيەت:

مافى فەرمى ھەلسوكەوتكردن و بپياردانە، ياخود فەرمان دەرکردنە، سەلاحىيەت شەرعىيەتى خۆى لە دەسەلاتى فەرمى وەردەگرىت، بە پىي ياساو سىستەم و رىسا رىكدەخرىت، ھەندىكجارىش بە پىي رىنمايىگەلىك ديارى دەكرىت و دەكرىت راپسپىردرىت.

بەپرسىارىيەتى:

برىتىيە لە بەلىندان و پابەندبون لەلايەن ئەو تاكەى كە سەلاحياتيان ھەيە، چونكە دەيبورژىننەو ھە پىي رىساو پىوھەرە ياساى و پىشەيىھەكانەو ھ. واتە بەپرسىارىيەتى ھەموو ئەو ئەركانەى كە پىويستە بە جى بگەيەنرىت بۆ ئەنجامدانى ھەركارىك، ناكرىت ئەم كارە بخرىتە ئەستوى يەكىكى ترەو ھ.

زنجىرەى گەرانەوھىي:

مەبەست لىي پەيوھەندىكردنە بە سەرۆكى راستەوخۆ سەبارەت بەوھى كە پەيوھەستە بەئەنجامدانى كارەكان، ياخو ئەوھى كە پەيوھەستە بە مافە كەسىيەكان و نايىت تى بپەرىنرىت بۆ ئەو كەسەى كە بالآترە.

لە سىماكانانى لادان لە زنجىرەى كارگىرى ئەوانەن:

1. ئەنجامدانى چەند كارىك بى ئاگادارى سەرۆكى راستەوخۆ.
2. مۆلەت وەرگرتن، ياخود راوئۆكردن بە كەسىكى تر جگە لە سەرۆكى راستەوخۆ.

رێکخستن چیه‌؟

- رێکخستن بریتیه‌ له دابه‌شکردن و کۆکردنه‌وه‌ی ئه‌و کارانه‌ی که پێویسته له وه‌زیفه‌کان ئه‌نجام بدری‌ت، دواتر دیاریکردنی په‌یوه‌ندییه‌ بریار له‌سه‌ردراوه‌کان له نیوان ئه‌و تاکانه‌ی که ئه‌و وه‌زیفانه‌یان هه‌یه‌.
- بریتیه‌ له کۆکردنه‌وه‌ی لایه‌نه‌کانی چالاکییه‌ پێویسته‌کان بۆ ده‌سته‌به‌رکردنی ئامانجه‌کان و جیبه‌جیکردنی پلاندانان، خسته‌پالی ئه‌و چالاکیانه‌ بۆ ئه‌و به‌رپوه‌رایه‌تیانه‌ی که ئه‌نجامی ده‌ده‌ن، هه‌روه‌ها پێدانی ده‌سه‌لات و هه‌ماهه‌نگی له نیو کۆششه‌ خه‌رجکراوه‌کان.
- بریتیه‌ له دابه‌شکردنی گونجایی تاک و ئه‌رکه‌کان و دیاریکردنی پسپۆری و روونکردنه‌وه‌ی ده‌سه‌لات و به‌رپرسیاریتی له‌نیو رێکخراوه‌کان له پێناو ده‌سته‌به‌رکردنی ئامانجی داواکراو.

پێکهاته‌ی رێکخستن چیه‌؟

بریتیه‌ له چوارچۆیه‌ی دامه‌زراوه‌ی روونکه‌روه‌وه‌ بۆ پێکهاته‌کانی رێکخراوه‌، ئه‌مه‌ چه‌ندین به‌شو لقی له خۆده‌گریت که په‌یره‌وی لێده‌کات، ئه‌و ئاستانه‌ش دیاری ده‌کات که تیایدا هه‌یه‌، له‌گه‌ڵ ئه‌و په‌یوه‌ندیانه‌ی که ده‌بی‌ت له‌رێگایانه‌وه‌ کارلێکی له‌گه‌ڵدا بکری‌ت، له‌پال ئه‌و چالاکیانه‌ی که ئه‌نجامی ده‌دات و ئه‌و به‌رپرسیارییه‌تی و سه‌لاحیه‌تانه‌ی که پێی ده‌به‌خشی‌ت.

پێکهاته‌ی رێکخستن، دابه‌شکردنی کاری نیوان فه‌رمانبه‌ر و که‌ناله‌کانی هه‌ماهه‌نگی فه‌رمی و زنجیره‌ی گه‌رانه‌وه‌یی رێکده‌خات. پێکهاته‌ی رێکخستن په‌یوه‌ندییه‌کانی نیو دامه‌زراو رێکده‌خات، چوارچۆیه‌ی سه‌ره‌رشته‌ی و سه‌لاحیات و به‌رپرسیارییه‌تییه‌کانیان دیاری ده‌کات.

دیزاینکردنی رێکخستنی کارگێری

پێنج مه‌نگاوه‌ له‌ پرۆسه‌ی رێکخستن:

مه‌نگاوی یه‌که‌م: پابه‌ندبوون به‌ پلاندانان و ئامانجه‌کان:

ئامانجه‌کان ده‌ستنیشانده‌کات، هه‌روه‌ها ئه‌و پلان و چالاکیانه‌ دیاری ده‌کات که ده‌بێت هه‌ول بده‌ین بۆ ده‌سته‌به‌رکردنی. ده‌کرێت به‌رپۆه‌به‌رایه‌تی تازه‌ دروست بکرێت، یاخود به‌رپرسیارییه‌تی تازه‌ به‌ هه‌ندیک به‌رپۆه‌به‌رایه‌تی تازه‌ ببه‌خشرێت، هه‌روه‌ها ده‌کرێت هه‌ندیک به‌رپۆه‌به‌رایه‌تی تازه‌ نه‌هێلدرێت. چه‌ندین په‌یوه‌ندی تازه‌ دروستده‌کرێت، له‌ نێو ئاسته‌کانی بریاردان. رێکخستن پیکهاته‌یه‌کی تازه‌ بۆ په‌یوه‌ندییه‌کان دروستده‌کات، کۆت ده‌خاته‌ سه‌ر ئه‌و په‌یوه‌ندیانه‌ی که کاری پێده‌کرێت.

مه‌نگاوی دووه‌م: دیاریکردنی چالاکی پێویست بۆ ده‌سته‌به‌رکردنی ئامانجه‌کان.

دیاریکردنی چالاکی پێویست بۆ ده‌سته‌به‌رکردنی ئامانجه‌ دیاریکراوه‌کانی رێکخستن. ده‌بێت لیستیکی ته‌واوی ئه‌و ئه‌رکانه‌ ئاماده‌ بکری که ده‌بێت ده‌سته‌به‌ر بکرێت، سه‌ره‌تا به‌ کاره‌ به‌رده‌وامه‌کان (که چه‌ندین جار دووباره‌ بۆته‌وه‌)، به‌ کۆتایهاتن به‌و ئه‌رکانه‌ی که ده‌کرێت بۆ یه‌ک جار ده‌سته‌به‌ر بکرێن.

مه‌نگاوی سێیه‌م: پۆلێنبه‌ندی چالاکی:

به‌رپۆه‌به‌ره‌کان له‌سه‌ریان پێویسته‌ سی پرۆسه‌ ئه‌نجام بده‌ن:

1. پشکنینی هه‌موو چالاکیه‌ک، دواتر دیاریکردنی، بۆ ناسینی سروشتی (بازار دروستکردن،

به‌ره‌مه‌پێنان....هتد).

2. دانانی چالاکی له‌ چه‌ند کۆمه‌له‌یه‌ک به‌ پشت به‌ستن به‌و په‌یوه‌ندیانه‌.

3. ده‌ستپێکردن به‌ دیزاینکردنی به‌شه‌ سه‌ره‌کێبه‌کانی پیکهاته‌ی رێکخستن.

هه‌نگاوی چواره‌م: پێدانی کار و ده‌سه‌لاته‌کان

چه‌مکی پشکه‌کان وه‌ک بنه‌ماهیک بۆ ئه‌و هه‌نگاوه‌، بریتیه‌ له سه‌رچاوه‌ی کاری رێکخراوه‌یی. له سه‌ره‌تا دا ده‌بێت به‌رپۆه‌رایه‌تییه‌کان، سه‌روشتیان، ئامانجیان، ئه‌رکیان وه‌ک بنه‌ماهیک بۆ ده‌سه‌لات دیاری بکری. ئه‌و هه‌نگاوه‌ له سه‌ره‌تا و له سه‌روبه‌ندی پرۆسه‌ی رێکخراوه‌ییدا گرنگه‌.

هه‌نگاوی پێنجه‌م: دیزاینکردنی ئاسته‌کانی په‌یوه‌ندی:

ئه‌و هه‌نگاوه‌ په‌یوه‌ندییه‌ ستونی و ئاسۆیه‌کانی ناو دامه‌زراوه‌ وه‌ک گشتیک دیاری ده‌کات. پێکهاته‌ی ئاسۆی ئه‌وه‌ ده‌رده‌خات که کۆ به‌رپرسه‌ له هه‌موو ئه‌و ئه‌رکانه‌، هه‌رچی پێکهاته‌ی ستونیه‌، ئه‌وا به‌و کارانه‌ هه‌لده‌ستیت:

1. په‌یوه‌ندییه‌کانی کار ده‌ناسینیت له‌نیۆ به‌رپۆه‌رایه‌تییه‌کاندا.
2. واده‌کات بریاری کۆتایی له‌ژێر کۆنترۆلدابیت، (ژماره‌ی فه‌رمانبه‌ره‌کانی هه‌ر به‌رپۆه‌به‌ریک روونه‌).

هه‌ندیک خه‌سه‌له‌تی پێکهاته‌ی رێکخستن

1. پێکهاته‌ی درێژ و کورت
  - أ) پێکهاته‌ی رێکخستنی درێژ: بونیادی رێکخستنی هه‌رپه‌می تیایدا درێژه (له‌لایه‌نی ستونی)، به‌ مانای ئه‌وه‌ی که ژماره‌ی چین، یاخود ئاسته‌کانی به‌رپۆه‌به‌ره‌کان زۆرن. درێژی پێکهاته‌ی واده‌کات پرۆسه‌ی بریاردان هیواش بێت.
  - ب) پێکهاته‌ی رێکخستنی کورت: بونیادی رێکخستنی تیایدا کورته‌ (له‌لایه‌نی ستونی)، به‌ مانای ئه‌وه‌ی که ژماره‌ی چین، یاخود ئاسته‌کانی به‌رپۆه‌به‌ره‌کان تیایدا کورته‌. ئه‌و پێکهاته‌یه‌ به‌پرسیارییه‌تییه‌کان به‌ به‌رپۆه‌به‌ره‌کان ده‌به‌خشیت، ئه‌مه‌ش خیرایی

ت) له‌بهریاردان زیاد ده‌کات. له‌ هه‌مان کاتدا هه‌موو به‌رپۆه‌به‌رێک به‌رپرسه‌ له‌ ژماره‌یه‌کی زۆر له‌ فه‌رمانبه‌ره‌کان.

2. مه‌رکه‌زی و نامه‌رکه‌زی

أ) مه‌رکه‌زی: مانای ئه‌وه‌یه‌ که ده‌سه‌لاته‌کانی له‌ ده‌ست یه‌ک لایه‌نی دامه‌زراوه‌ چرپۆته‌وه‌، یاخود ده‌سه‌لاته‌کانی فه‌رمانبه‌ره‌کان که‌مه‌، به‌رده‌وام به‌رپاره‌کانی پێویستی به‌ به‌رپۆه‌به‌رێکی پله‌ به‌رز هه‌یه‌ تاوه‌کو پالپشتی لێبکات. نمونه‌ی ئه‌مه‌ش ئه‌وه‌یه‌ که ده‌سه‌لاتی داواکردنی کرینی شتێک که‌ نرخه‌که‌ی که‌میش بێت له‌ سه‌لاحیاتی به‌رپۆه‌به‌ری گشتی، یاخود سه‌رۆکی کۆمپانیا بێت. مه‌رکه‌زییه‌ت واده‌کات به‌رپاره‌کان هیواش بێت، به‌لام ده‌بێتته‌ هۆی باشت‌کردنی چاودێریکردن.

ب) نامه‌رکه‌زی: مانای ئه‌وه‌یه‌ که ده‌سه‌لاته‌کان دابه‌شکراوه‌ به‌سه‌ر هه‌موو دامه‌زراوه‌کانی پێکهاته‌ی رێکخستن. به‌ومانایه‌ی که هه‌موو به‌رپۆه‌به‌ره‌کان سه‌لاحیاتیکی مه‌زنیان هه‌یه‌. نمونه‌ی ئه‌مه‌ش ئه‌وه‌یه‌ که هه‌ر به‌رپۆه‌به‌رێک بودجه‌یه‌کی دیاریکراوی هه‌یه‌، ده‌توانیت خه‌رجی بکات به‌وشیوه‌یه‌ی که به‌ گونجاوی ده‌زانیت. نامه‌رکه‌زییه‌ت واده‌کات به‌رپاره‌کان خێرا بێت، به‌لام چاودێریکردن تیایدا زۆر توند نه‌بێت.

3. فه‌رمیبه‌یون:

فه‌رمیبه‌یون مانای ئه‌وه‌یه‌ که رێسای وورد هه‌یه‌ بۆ هه‌موو کارێک و ئه‌و ئازادیه‌ی که به‌ فه‌رمانبه‌ره‌کان ده‌به‌خشریت که‌مه‌. فه‌رمیبه‌یون گرنگ ده‌بێت له‌و دامه‌زراوانه‌ی که قه‌باره‌یان مه‌زنه‌، تاوه‌کو چاودێری و بالاده‌ستی هه‌بێت، به‌لام ئه‌مه‌ واده‌کات به‌رپاره‌کان هیواش بن، توانای داھێنانیش که‌م بێت.

جۆره‌کانی پیکهاته‌ی ریکه‌ستن

پیکهاته‌ی ریکه‌ستنی هه‌ره‌می:

په‌یکه‌ری هه‌ره‌می به‌ ساکاری و روونی ده‌ناسرێته‌وه، ئاسانه‌ لێی تیبگه‌ین، هه‌روه‌ها ئه‌و شیواز و که‌ناله‌ دیاری ده‌کات که له‌ میانه‌یانه‌وه په‌یوه‌ندی ده‌به‌ستریت له‌نیۆ ئاسته‌کان، به‌مه‌ش گێره‌شیۆینی و شله‌ژان له‌ناوده‌بات، کات بۆ به‌رپوه‌به‌رایه‌تییه‌کان ده‌گه‌رینێته‌وه، واده‌کات سه‌رکرده‌کان کاتیان زیاتر هه‌بێت بۆ ئه‌نجامدانی ئه‌رکی پلاندا و چاودێریکردن.

